

Mijn naam is Nicolas Feider, officieel Joseph Jean Nicolas, maar mijn voornaam is altijd Nicolas geweest. In het Luxemburgs "Nickla" of "Néckela". De naam is in de loop der tijd geëvolueerd. Ik ben opgegroeid in Liefrange, en ik heb mijn geboortedorp alleen verlaten om naar school te gaan. Mijn ouders waren Jean-Pierre Feider en Mathilde Majerus. Mijn vader werd ook wel "Jhamper" genoemd. Hij was boer en heeft zijn hele leven in Liefrange gewoond, waar hij ook is overleden. Hij was de twee-na-jongste van negen kinderen. Mijn moeder kwam uit het naburige dorp Mecher. Ze trouwden in 1927. Mijn moeder was toen 23 jaar en mijn vader 30. Ook zij kwam uit een groot gezin. Ze waren met z'n elfven. Wij waren met zeven broers en zussen, waarvan ik de oudste was. Ik ben in 1928 geboren i. In 1932 kwam mijn zus Mariechen, die al overleden is. In 1932 is ook mijn broer Willy geboren. Daarna mijn broer Josy. Ze zijn allebei al overleden Aloyse, Aline, Tony en ik leven nog.

Welke jeugtherinneringen heeft u aan Liefrange en het Sauerdal?

Mijn jeugd was erg leuk. Ik heb veel herinneringen aan mijn jeugd in Liefrange. Elk voorjaar werd de grote was gedaan, niet bij de wasfontein in het dorp, maar in de Sauer. 's Ochtends werd het paard ingespannen en werd al het beddengoed en alles dat gewassen en gebleekt moest worden, opgeladen. Als kind gingen we ook altijd mee en spetterden met onze blote voeten in het water. Het water was op die plaats waar de paardenkarren de rivier overstaken niet erg diep. We moesten af en toe het beddengoed ook met een gieter nat maken. Soms liepen we er ook met onze voeten overheen en moest het beddengoed opnieuw gewassen worden. We hadden altijd veel plezier. We hadden ook weilanden en akkers in het dal. Sommige waren dicht bij de molen in Liefrange, andere wat verder weg. Als er in de zomer gehooïd werd in de buurt van de molen, kwam er niemand thuis om te eten. Dat kostte te veel tijd. Als kind hadden wij de taak om na schooltijd een mand met eten naar het dal te brengen. De Hemmermühle, ook bekend als de molen van Liefrange, en de Lutschmühle stonden in het dal. Daar werkten we ook. Er waren twee "Feider-boerderijen" in het dorp. De "Maarjashaff" en de boerderij van mijn vader, die "A Matëssen" heette. Die twee broers werkten veel samen. De koeien van de twee boerderijen werden bijvoorbeeld samen het dal in gedreven. Ze werden omringd door de rotsen en er was maar één weg in het midden. Er was dus een weiland en een weg. We moesten dus alleen oppassen dat de koeien niet op de weg liepen. Verder hadden we genoeg tijd om plezier te maken en bij het water te spelen. Er was daar ook een gebouw dat "Larei" heette. De broers en zussen van mijn opa hadden daar een leerlooierij gerund. Het gebouw stond leeg. We konden er schuilen als het regende en soms speelden we er. We benutten de tijd goed. Om te weten wanneer we naar huis moesten, oriënteerden we ons aan de stand van de zon. Er was een helling tegenover ons veld en afhankelijk van de stand van de zon wisten we wanneer we met de koeien naar huis moesten gaan. Sommigen stonden klaar om te gaan, anderen waren nog aan het eten. Dan gingen we weer de heuvel naar boven, waar de koeien van de twee broers naar hun respectievelijke stallen gingen. Ze kenden de weg en hun plaats in de stal. De molen in Liefrange was een modernere molen. De Lutschmühle stond iets verderop langs de beek de Bavage. Het was een graanmolen met een zagerij. Ze hadden ook een kruidenierswinkel. Ooit heb ik met twee vrienden sigaretten gekocht in deze winkel. We rookten ze op en werden zo ziek dat we er nooit meer één gekocht hebben. Het was behoorlijk mis gegaan. De eigenaars van deze molen waren ver familie van ons. Eén van hen, we noemden haar "Lutsch Kett", kon je goed voor de gek houden. Er was een plek in Liefrange waar je op de Lutschmühle kon neerkijken. Als we haar daar zagen, riepen we allerlei gekke dingen en dan antwoordde ze. Eén van de jongens in de familie runde de molen, de andere woonde in het zuiden. Beiden werkten aan een perpetuum mobile, een automatische machine. Ze zeiden altijd dat er nog één wiel ontbrak, dan kon ze het hele bedrijf overnemen. De dochter had een opleiding tot vroedvrouw gevolgd. Ze hielp mijn jongste broers op de wereld. Na de oorlog, toen de Amerikanen vertrokken waren, lag er nog veel munitie in de weilanden. Op een dag ging er iemand bij de kachel in de molen zitten en plotseling was er een explosie en vloog de hele boel in brand. De dochter liep brandwonden in haar gezicht op. Die man had de munitie in zijn zak gestopt. Toen hij bij de kachel ging zitten om zich op te warmen, vond de explosie plaats. De dochter heeft dit nooit kunnen verwerken en werd gek. Uiteindelijk belandde ze in een psychiatrische inrichting, waar ze later overleed. Een ander

verhaal over de Lutschmühle is dat tijdens de oorlog een man die altijd kwam vissen door de Duitsers gedwongen werd om met hen mee te gaan. Daarna schoten ze hem dood. Mijn vader en een andere man uit het dorp moesten hem begraven. De andere molen werd gerund door een iets normalere familie, die ook familie van ons was. Hoewel de molen in Liefrange stond, behoorde hij tot de parochie van Insenborn. Liefrange vierde zijn kermis op een andere dag dan Insenborn. Eén persoon van elke familie bezocht de andere familie op hun kermiszondag. Tijdens de Goede Week gingen wij als kind er ook heen om te klimmen voordat we door het dorp gingen. Hiervoor stonden we bij het krieken van de dag op. Maar de kinderen uit Insenborn kwamen ook altijd klimmen. Er was een beetje rivaliteit over wie er het eerst bij de molen zou zijn. Na het klimmen kregen we eieren van de eigenaren van de molen. Omdat zij ook ganzen hadden, kregen we niet alleen kippeneieren, maar ook ganzeneieren. Soms vertelden ze ons dat de kinderen uit Insenborn ons voor waren geweest, wat we natuurlijk niet leuk vonden. Op de terugweg naar het dorp konden we de kinderen uit Insenborn aan de overkant horen roepen en riepen we leuke dingen naar hen terug. Het kwam nooit tot een gevecht, maar we waren altijd bang dat ze ons van achter een heg in een hinderlaag zouden lokken. Het leek een beetje op "Oorlog van de schapen". Ik wil terugkomen op de molen. De molen had een generator die elektriciteit produceerde. In die tijd was er geen openbare elektriciteitsvoorziening in ons gebied. De molen voorzag echter de twee dorpen Liefrange en Insenborn van elektriciteit. We hadden dus al elektriciteit voordat de Cegedel kwam. De molenaar had met de dorpingen afgesproken dat hij lichtsignalen zou geven voordat hij 's avonds de generator zou uitschakelen. Zo wisten de mensen dat ze de petroleumlamp of een kaars moesten aansteken. In de winter konden we schaatsen op het bevroren deel van de Sauer bij de molen. En in het voorjaar, als het ijs brak, was er een hels kabaal in het hele dal. Ik heb dit ooit met mijn eigen ogen gezien. Er was een loopbrug tussen Liefrange en Insenborn onder de molen. Toen de ijsschotsen op elkaar gedrukt werden en steeds hoger werden, namen ze deze brug mee. Er waren ook weekendhuizen in Liefrange die later in het water verdwenen zijn. Eén daarvan was van de koopmansfamilie Cohen uit de hoofdstad, die een winkel had tegenover apotheek Mohren aan de Côte d'Eich, het warenhuis "Maison moderne". De familie vond het dal hier zo mooi dat ze naar de burgemeester gingen. Dat was mijn oom, die bij ons woonde. Ik zie nog voor me hoe meneer Cohen toestemming vroeg om een weekendhuis te bouwen. Dan was er nog een weekendhuis dat van een lerares Engels was. Deze huizen verdwenen ook in het water. Het huis van de lerares Engels werd niet herbouwd, maar het andere werd afgebroken en een stukje verderop herbouwd. In de tijd dat deze huizen er nog stonden, kwam de familie Cohen hier 's winters vaak met vrienden om te skiën. Er was een helling achter hun huis waar je naar beneden kon skiën. Maar er was geen kabelbaan om naar boven te gaan. Ze moesten naar boven lopen. Op de terugweg naar Liefrange na het avondgebed in Mecher zijn we een keer gaan kijken.

Op het punt waar de beek, de Bavigne in de Sauer uitmondt, was er een veld dat als voetbalveld werd gebruikt. Dat was allemaal vóór de oorlog. Het veld was van mijn oom. In de zomer, op de terugweg na het avondgebed, gingen we er vaak kijken. Soms speelden we er ook voetbal. Omdat het veld zo dicht bij de beek en de Sauer lag, vloog de bal soms naar de overkant van de Sauer of de beek. Dan moest er altijd iemand naar de overkant om de bal te halen en werd het spel onderbroken. Er was altijd iets te beleven.

Aan het begin van de jaren 1950 besloot de regering om de stuwdam te bouwen. Kunt u kort de politieke redenen hiervoor uitleggen?

Dat was in de jaren 1950, maar er was al in 1912 sprake van een stuwmeer in de Boven-Sûre. Het hoofd van de toenmalige landbouwadministratie had al plannen gemaakt om een stuwmeer te creëren op een plaats genaamd "Burfelt" net boven Esch-sur-Sûre. Met andere woorden, ongeveer 1 kilometer verder dan de molen bij Liefrange. In dit geval zouden er geen gebouwen onder water komen te staan, omdat het reservoir verderop zou beginnen en ongeveer in Arsdorf zou eindigen. Door de Eerste Wereldoorlog is dit project echter niet uitgevoerd. Na de Tweede Wereldoorlog werd de zaak weer opgepakt. Het project maakte deel uit van de wederopbouw van het land, omdat het bedoeld was om energie te leveren. Het idee van vóór de Eerste Wereldoorlog werd dus weer opgepakt, vooral vanwege het opwekken

van elektriciteit. De controverse over het stuwmeer werd ook in het parlement besproken en er werd een wet aangenomen. Dit was op 24 juni 1953. De bouw begon in 1955. Het stuwmeer werd vervolgens in 1959 in gebruik genomen. Het belangrijkste doel van het geheel was om elektriciteit te produceren, maar tegelijkertijd met de dam werd ook een dam in Rosport gebouwd. Ook vanwege de elektriciteitsproductie. Even later werd er een overeenkomst gesloten tussen Duitsland en Luxemburg voor de bouw van een pompaccumulatiecentrale in Vianden, die veel meer elektriciteit produceerde dan de dammen in Esch-sur-Sûre en Rosport. Bij het stuwmeer werd elektriciteitsproductie plotseling een bijzaak. Vanaf het begin was het project echter ook bedoeld voor recreatieve doeleinden en om het water te reguleren, d.w.z. om overstromingen en droogtes te voorkomen, aangezien het waterdebiet onder de dam het hele jaar door min of meer gelijk was. Dit waren de redenen om de dam te bouwen.

Welke invloed had het project op Liefrange?

Het had een grote impact op Liefrange. Liefrange kwam niet onder water te staan, maar Liefrange lag, samen met Insenborn, Esch-sur-Sûre en Lultzhausen, het dichtst bij het stuwmeer. Boulaide en Bavigne lagen iets verder weg en daarom was de impact op die dorpen veel minder. Sommige gebouwen kwamen onder water te staan toen het stuwmeer werd gecreëerd. Bijvoorbeeld de twee molens van Liefrange en de weekendhuisjes die ik noemde. Er waren ook andere molens verder stroomafwaarts. En een deel van Lultzhausen kwam ook onder water te staan. Het dorp Liefrange kwam niet onder water te staan, maar een deel van de akkers en weilanden van de inwoners van Liefrange en Insenborn wel. Over dit alles moest onderhandeld worden. Experts van de overheid kregen de taak om de compensatie te berekenen. Het wegnnet was erg belangrijk voor Liefrange. Liefrange had een wegverbinding met Kaundorf, Wiltz en Insenborn, en meer niet. Deze weg stond ook onder water. Iedereen wist dit en daarom begonnen de inwoners van Liefrange zich zorgen te maken dat ze van de buitenwereld afgesneden zouden raken en hun verbindingen met naburige dorpen zouden verliezen. Ze wilden zekerheid hebben dat er iets aan gedaan zou worden. Een veer of een brug waren mogelijkheden geweest. In die tijd was er al een brug gebouwd tussen Lultzhausen en Insenborn om de twee afzonderlijke dorpen met elkaar te verbinden. Daar had gemakkelijk een brug gebouwd kunnen worden. Waarom zou het dan niet mogelijk zijn om een brug te bouwen tussen Insenborn en Liefrange? Omdat de bestaande brug verloren zou gaan. En de inwoners van Liefrange zouden niet meer naar Bavigne en Boulaide kunnen gaan. We discussieerden en argumenteerden, en plotseling begonnen de inwoners van Liefrange te klagen. Toen ben ik me ermee gaan bemoeien. Plotseling werden er anonieme klachtenbrieven geschreven om te vragen waarom er op de ene plaats wel een brug gebouwd kon worden en op de andere plaats niet. Dit ging heen en weer en de instantie die verantwoordelijk was voor de bouw van de dam en de bouwminister antwoordden met steeds dommere argumenten om een dergelijke bouw af te wijzen. Ze zeiden dat ze zouden antwoorden, maar wilden weten wie de anonieme brieven had geschreven. Dat was ik. Ik had er een paar geschreven. Toen raakte mijn vader erbij betrokken en zei dat hij de verantwoordelijkheid op zich zou nemen. En zo werd hij de woordvoerder van deze zogenaamde burgerbeweging. We stelden een delegatie samen bestaande uit mijn vader en andere mensen uit het dorp, maar er was niemand van de gemeente. We hoorden niets van de gemeente. Ze waren niet geïnteresseerd in deze zaak. Dus werden ze ontvangen door medewerkers van de minister, die hen vervolgens een aantal argumenten voorlegden, waarvan ik alleen de twee belachelijkste zal noemen. Ten eerste was de afstand tussen Liefrange en Insenborn groter dan die tussen Lultzhausen en Insenborn en schepen zouden daar later onderdoor moeten kunnen varen, dus deze brug zou hoger gebouwd moeten worden. En hij zou de druk niet op dezelfde manier kunnen weerstaan als de andere brug. Als een brug in stilstaand water staat, maakt het niet uit waar hij ligt, hij moet dezelfde druk kunnen weerstaan. Ze dachten gewoon dat mensen dom waren. Maar ze hielden voet bij stuk en het eind van het verhaal was dat de tweede stuwdam, die de arm van Bavigne afsloot zodat Bavigne niet onder water zou komen te staan. Aanvankelijk was een smalle dam gepland voor voetgangers, maar niet voor voertuigen. Uiteindelijk werd de dam verbreed zodat voertuigen

er afwisselend van beide kanten overheen konden rijden. Zo ontstond er toch een verbinding die zelfs door bussen gebruikt kon worden. De bewoners waren daar blij mee.

Kunt u in het kort de stemming van de inwoners van Liefrange beschrijven, en is die in de loop der jaren veranderd?

Het was een grote gebeurtenis voor de inwoners van Liefrange en de omliggende dorpen. Niemand wist precies wat er zou komen, maar het leek erop dat het iets compleet nieuws zou worden. Het rook naar verandering. Als mensen me vroegen waar ik vandaan kwam en ik zei Liefrange, wist niemand waar dat was en dachten ze dat ik Livange in Guttland bedoelde. Dan zei ik altijd dat het Liefrange bij Wiltz was. Als mensen me nu vragen waar Liefrange ligt, zeg ik altijd dat het bij het stuwmeer is. Bijna elke Luxemburger is daar geweest. Het stuwmeer is nu bekender dan Wiltz. Het leek er dus op dat het iets heel moois zou worden en dat het toerisme zou opbloeien. Zoiets hadden we nog nooit meegemaakt, zo'n opkomst van toerisme en de verdere ontwikkeling ervan. We dachten dat het zo groot zou worden dat we het niet zouden kunnen managen. Maar na een tijdje dachten de mensen ook dat het nadelen kon hebben. De eigenaars van het land en de molens moesten zich realiseren dat ze zich zouden moeten aanpassen omdat ze hun akkers niet meer op dezelfde manier konden bewerken en hun bossen niet meer op dezelfde manier konden beheren, enzovoort. Ze moesten verliezen accepteren en kijken hoe deze gecompenseerd zouden worden. Er werd een puntensysteem ingevoerd, dat werd gebruikt om de individuele percelen te berekenen. Dit zorgde natuurlijk ook voor wat wrijving. Sommige mensen dachten dat ze benadeeld werden, enzovoort. En het duurde even voordat alles geregeld was. De situatie werd echter uiteindelijk rustiger toen het puntensysteem goed werkte en het duidelijk was dat het mogelijk zou zijn om de secundaire dam over te steken, zodat Liefrange contact zou blijven houden met de omliggende dorpen. Een ander punt dat bij de inwoners van Liefrange voor onrust zorgde, was dat het stuwmeer voornamelijk als drinkwatervoorziening zou dienen en dus schoon gehouden moest worden. Watervervuiling moest daarom worden voorkomen. Daarom werden er maatregelen ingevoerd om te voorkomen dat het aantal inwoners zou toenemen. De droom van toerisme met hotels, cafés en restaurants was voorbij. Het was niet langer denkbaar. De mensen verloren dus de illusies die ze voorheen hadden. Ze moesten zich erbij neerleggen dat er een andere wind waaide. En dat zij uiteindelijk aan het kortste eind zouden trekken. Toerisme was alleen op kleine schaal mogelijk en op het gebied van wandelen, en het genieten van natuurschoon. Maar niet langer in de zin van grote evenementen zoals bijv. regatta's, watergevechten en volksfeesten. Dit was allemaal verboden waardoor de mensen zich beperkt voelden in hun ontwikkelingsmogelijkheden. Dit was vooral het geval toen het leek alsof de inwoners van de afzonderlijke dorpen op dezelfde manier werden berekend om het inwonertal te beperken. Sommige dorpen kwamen er beter vanaf dan andere, maar uiteindelijk betekende het een verlies voor iedereen. De regeling voor het beperken van de mogelijkheden bij het stuwmeer werd van jaar tot jaar wettelijk vastgelegd. Een keer werd vergeten om deze regeling op tijd te vernieuwen en de burgemeester van Insborn was zo gewiekst dat hij deze omissie gebruikte om bouwvergunningen af te geven. Niemand was in staat om hiertegen actie te ondernemen, en er gebouwd werd. Het gevolg was dat er aan de kant van Insborn meer nieuwbouw was dan aan de kant van Liefrange. Daar was deze kans over het hoofd gezien. Dat was één van de redenen waarom de inwoners van Liefrange boos waren op de overheid..

Hoe hebt u de overstroming van het Sauerdal en de bouwwerkzaamheden persoonlijk ervaren?

Ik zag hoe de stuwdammen verhoogd werden. Ik ging soms met mijn vrouw en ons oudste kind naar Esch-sur-Sûre om dat te zien. We zagen ook hoe het stuwmeer geleidelijk volliep. In die tijd kwamen de eerste toeristen het bekijken. En de eerste roei- en zeilboten verschenen. En de eerste mensen verdronken. Ik herinner me een echtpaar uit Liefrange dat met de boot voer en de man verdronk. Het hoogste niveau was toen nog niet eens bereikt. Er kwamen steeds meer mensen en er werd een jachtclub opgericht. Eigenaren van jachten die voorheen in het buitenland hun jacht hadden liggen kwamen bij elkaar. En goede infrastructuur was er

nog niet. Dus bouwde de Toeristenvereniging van Liefrange op eigen kosten de eerste aanlegsteiger, zodat de boten daar konden aanmeren en wegvaren.

U was een van de oprichters van de toeristenorganisatie. Wat waren uw doelen, afgezien van de regatta?

Er waren twee toeristische organisaties in de regio die al actief waren in het toerisme. Dat was natuurlijk die van Esch-sur-Sûre, dat een toeristische plaats was, en dan die van Boulaide, waar ook een paar toeristen waren omdat daar een hotel was. Langzaam ontstond de behoefte om nog een vereniging op te richten. Immers, als er meer toeristen zouden komen, moesten we ze ook de nodige infrastructuur kunnen bieden. Op zijn minst wandelpaden, want die bestonden toen nog niet. De paar zandpaden die er toen waren, waren niet voldoende om de grote gebieden te ontsluiten om overal te komen. Er moesten ook parkeerplaatsen voor auto's aangelegd worden. Er waren geen parkeerplaatsen langs de oevers van het stuwmeer. Daar zorgde de toeristenvereniging dus voor. Die inventariseerde ook de accommodaties in de afzonderlijke dorpen, die voor verhuur beschikbaar waren. Sommige hadden kamers beschikbaar of zelfs hele verdiepingen die ze aan toeristen konden verhuren. Voor een paar dagen, een week of de hele zomervakantie. Er werden ook wandelkaarten gemaakt en bankjes neergezet. We gaven zelfs de eerste wandelgids uit, zodat mensen wisten waar ze konden wandelen, hoe lang en hoe steil de afzonderlijke routes waren, enzovoort. Dat was een deel van ons werk en we konden steeds beter aan de vraag voldoen. In het begin was die ook vrij groot en kwamen er veel bezoekers uit het buitenland. Vooral uit België en Nederland. En die voelden zich thuis. We hadden ook gezinnen die alleen vanwege het stuwmeer kwamen. Het toeristenbureau wilde ook een camping opzetten, wat een bron van inkomsten zou zijn geweest. We hadden tenslotte ook geld nodig om verder uit te kunnen breiden. Maar toen kwam de kwestie van de inwonerequivalenten. Toen berekend werd hoeveel mensen er in elk dorp konden wonen, bleek dat de camping te veel mensen zou aantrekken. Dit zou tot meer watervervuiling kunnen leiden. Er werd echter geen rekening mee gehouden dat niet alleen het vuil van de inwoners van Liefrange in de Sauer of het stuwmeer zou lopen, maar ook dat van de inwoners van Insborn of Mecher. Er was ook daar geen rioolwaterzuiveringsinstallatie. De rioolwaterzuiveringsinstallaties kwamen pas later en werden ook berekend op basis van deze inwonerequivalenten. We hebben er altijd op gewezen dat het ook mogelijk zou zijn om een rioolbuis rond het meer te leggen. Dit werd echter niet overwogen. Er zijn echter soortgelijke installaties in het buitenland en wat hier bij het stuwmeer onlangs is gebeurd, komt op hetzelfde neer. De grote rioolwaterzuiveringsinstallatie staat nu onderaan de dam en niet meer bovenaan. Het probleem van watervervuiling is praktisch opgelost.

In plaats van de camping had u een ander idee.

Ja, we hadden een ander idee om buitenlandse toeristen aan te trekken. We bouwden een wooncomplex met vakantiewoningen. Dat liep in het begin erg goed. Er kwamen veel bezoekers. Maar de interesse van de mensen die het beheerden, nam na verloop van tijd af. Er moest reclame gemaakt worden en er was administratief en schoonmaakwerk. Het was veel werk en er waren problemen met het beheer van de flats, dus werden ze geleidelijk aan particulier verkocht.

Het stuwmeer werd in 1991 geleegd. Herinnert u zich dat? Bent u gaan kijken?

Natuurlijk, verschillende keren. Zo kon ik alle plaatsen zien zoals ze vroeger waren. Sommige dingen waren onveranderd, andere waren anders. Ik kon de turbines van de twee molens zien. En de paden waar we vroeger over liepen. De plaatsen waar we vroeger baadden en in het water speelden. En de bruggen die als noodbruggen waren blijven staan. De brug tussen Insborn en Liefrange was tijdens de Slag om de Ardennen opgeblazen en later provisorisch herbouwd. Hij stond nog overeind toen het stuwmeer volliep. En hij stond nog overeind toen het meer werd leeggepompt. Ik kon me veel dingen herinneren. Het was mooi en triest tegelijk.

Mijn jongste zoon werkte toen in New York en was hier op vakantie toen het stuwmeer werd leeggepompt. Hij was nog erg klein toen de stuwdam werd gebouwd. Hij kon zich de bouw van de dam niet herinneren. Dus liep ik met hem door het dal en liet hem de plekken zien die hij nog nooit had gezien. Het leek op de grote natuurparken in Amerika. Zo verlaten en opgedroogd. Er is een groot meer in de VS waar het zo heet is. Ik ben daar een keer op vakantie geweest.

Welke gedachten heeft u als u vandaag aan het stuwmeer denkt?

Vreemde gedachten. In die tijd was Liefrange een klein, schattig dorpje met net geen 100 inwoners. Er waren ongeveer 20 huizen. Een paar grote en veel kleine. Een paar welgestelde families en een paar hele arme. Er waren niet meer dan 20 leerlingen op school, alle klassen waren gemengd. Van de kleuterschool tot het zevende jaar. Wij zaten met z'n vieren in de klas. Er was een kruidenierswinkel die de klok rond open was, en een timmermanswerkplaats. Als je iets nodig had, werkte de timmerman zelfs 's nachts. Als je een doodskest nodig had, maakte hij er een. Het was gezellig en huiselijk. Onze voordeur stond altijd open. Zelfs 's nachts. Niemand kwam binnen. Behalve die ene man die geen onderbenen had. Hij reisde op zijn knieën van dorp naar dorp. Van huis tot huis om te bedelen. We zaten in de woonkamer en hoorden plotseling iemand in de gang bidden. Het was deze bedelaar die het Onze Vader bad. Daarna ging hij van ons naar het huis van de burens, en vandaar naar het café, waar hij dronken werd en later in de sloot voor de deur belandde. We dachten dat hij dood was. Plotseling stond hij op en ging weer verder. Dat was het leven in het dorp. Mensen kenden elkaar, je kon dingen van elkaar lenen. We hadden een waterleiding van de put in de wei naar ons huis. De familie van mijn oom had ook een waterleiding, maar het water was ondrinkbaar. Dus kwamen ze water halen bij ons. Het was een klein dorp. Ik zei al eerder dat niemand wist waar Liefrange lag. Het was erg gezellig. En plotseling werd alles zo groot. Bijna een grote stad, om het zo maar te zeggen. Ik voelde me thuis in het kleine Liefrange. Nu is het nog steeds een klein dorp, maar het heeft zich aangepast aan de tijd. Het heeft de kans gekregen om intact te blijven en zijn landschap te behouden. De toeristenstroom moet binnen de perken blijven, zodat je er nog steeds natuurschoon kunt vinden. Dat is wat ik me wens voor Liefrange. Het moet blijven zoals het nu is. De moderne tijd mag er niet toe leiden, dat er situaties ontstaan waarover men de controle verliest. Het moet een plaats blijven waar je je thuis voelt en waar je nog steeds vertrouwde en gezellige plekken vindt, waar mensen in harmonie kunnen leven